

(กสม. แลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 11/2568)

กสม. แนะนำมาตรการที่แก้ไขระเบียบการร้องทุกข์ของผู้ต้องขัง
ให้ผู้ต้องขังสามารถปิดผนึก “ลับ” จดหมายร้องทุกข์ได้ หากเป็นการสื่อสารกับหน่วยงานของรัฐ
- เข้าร่วมการประชุมประจำปี GANHRI 2025
แลกเปลี่ยนประสบการณ์และเสริมสร้างความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชนในระดับสากล

วันพฤหัสบดีที่ 20 มีนาคม 2568 เวลา 14.00 น. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) โดย นายวสันต์ ภัยหลีกลี้ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และนางสาวहरรรษา หอมหวล เลขานุการ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ครั้งที่ 11/2568 โดยมีวาระสำคัญ ดังนี้

1. กสม. แนะนำมาตรการที่ทบทวนแก้ไขระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการร้องทุกข์ของผู้ต้องขัง
ให้ผู้ต้องขังสามารถปิดผนึก “ลับ” จดหมายร้องทุกข์ได้ หากเป็นการสื่อสารกับหน่วยงานของรัฐ

นายวสันต์ ภัยหลีกลี้ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เปิดเผยว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ได้รับเรื่องร้องเรียนเมื่อเดือนตุลาคม 2567 จากผู้ร้องซึ่งเป็นผู้ต้องขังชาวไนจีเรียรายหนึ่งซึ่งถูกคุมขังอยู่ ณ เรือนจำกลางบางขวาง ระบุว่า ผู้ร้องถูกคุมขังในความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 และความผิดตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 โดยเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2566 ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่อเจ้าพนักงานเรือนจำกลางบางขวาง (ผู้ถูกร้องที่ 1) เพื่อขออนุญาตส่งเอกสารคำฟ้องเพิ่มเติมต่อศาลปกครองกลางกรณีขอให้เพิกถอนคำสั่งเรือนจำกลางบางขวางที่ลงโทษทางวินัยผู้ร้อง กรณีผู้ร้องไม่ยอมตัดผมและไว้หนวดเคราโดยอ้างความเชื่อทางศาสนา ซึ่งเจ้าพนักงานเรือนจำได้ตรวจสอบเอกสารแล้วเห็นว่า มีข้อความบางส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการฟ้องคดี เป็นการกล่าวพาดพิงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำอันอาจก่อให้เกิดความเสียหาย จึงคืนเอกสารและให้ผู้ร้องแก้ไขให้เหมาะสม และผู้ร้องได้มีหนังสือถึงผู้บัญชาการเรือนจำกลางบางขวาง (ผู้ถูกร้องที่ 2) เพื่อโต้แย้งคัดค้าน และยืนยันให้ส่งเอกสารตามความประสงค์ เจ้าพนักงานเรือนจำกลางบางขวาง (ผู้ถูกร้องที่ 1) ได้พิจารณาเนื้อหาในหนังสือคัดค้านแล้วเห็นว่า ผู้ร้องใช้ข้อความหรือถ้อยคำให้ร้ายเจ้าพนักงานเรือนจำเป็นเหตุให้เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือเกลียดชัง จึงเสนอเรื่องต่อผู้บัญชาการเรือนจำฯ เพื่อขอให้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง และลงโทษทางวินัย ผู้ร้องเห็นว่าผู้ถูกร้องทั้งสองกระทำละเมิดสิทธิของผู้ต้องขัง จึงขอให้ตรวจสอบ

กสม. ได้พิจารณาข้อเท็จจริงจากทุกฝ่าย หลักกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 32 มาตรา 26 และมาตรา 41 ได้ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร รวมทั้งสิทธิในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ต่อหน่วยงานของรัฐ ซึ่งรวมถึงการฟ้องคดีต่อศาล สิทธิดังกล่าวยังถูกกำหนดไว้ในกติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ที่ประเทศไทยเป็นภาคี โดยที่

ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง หรือข้อกำหนดแมนเดลลา (The United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners: The Nelson Mandela Rules) ข้อ 17 กำหนดให้ผู้ต้องขังมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลหรือหน่วยงานอื่นใดที่มีอำนาจหน้าที่ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีหลักประกันเพื่อคุ้มครองให้ผู้ต้องขังสามารถยื่นคำร้องขอหรือร้องทุกข์ดังกล่าวได้อย่างปลอดภัย กรณีที่ผู้ต้องขังต้องการให้กระทำอย่างเป็นความลับ ผู้ต้องขังต้องไม่ตกอยู่ในความเสี่ยงที่จะถูกตอบโต้ ช่มชู้ หรือได้รับผลกระทบด้านลบอันเนื่องมาจากการยื่นคำร้องทุกชั้นนั้น ส่วนพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 และระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการตรวจสอบจดหมาย เอกสาร พัสดุภัณฑ์ หรือสิ่งสื่อสารอื่น หรือสกัดกั้นการติดต่อสื่อสารทางโทรคมนาคมหรือโดยทางใด ๆ ซึ่งมีถึงหรือจากผู้ต้องขัง พ.ศ. 2561 ให้อำนาจเจ้าพนักงานเรือนจำสามารถตรวจสอบข้อความในจดหมาย และมีอำนาจจะจับ ยับยั้งการส่งจดหมายของผู้ต้องขังได้ โดยมีเหตุผลความจำเป็นเพื่อตรวจสอบข้อความที่ส่งออกไปซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยของเรือนจำ หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และเพื่อป้องกันเหตุร้าย และรักษาความสงบเรียบร้อยของเรือนจำ

จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงเห็นว่า แม้การดำเนินการของผู้ถูกร้องทั้งสองคือเจ้าพนักงานเรือนจำกลางบางขวางและผู้บัญชาการเรือนจำกลางบางขวาง จะมีได้เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของผู้ร้องลงอย่างสิ้นเชิง โดยเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2566 เรือนจำกลางบางขวางได้จัดส่งเอกสารคำฟ้องเพิ่มเติมตามความประสงค์ของผู้ร้องแล้ว แต่เมื่อพิจารณาข้อความที่ปรากฏตามเอกสารในคำฟ้องเพิ่มเติม และหนังสือโต้แย้งคัดค้านแล้ว ผู้ร้องได้กล่าวถึงการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ถูกร้องทั้งสอง โดยเกิดจากความคับข้องใจและความเข้มงวดในระเบียบวินัยของผู้ต้องขัง แต่มิได้มีข้อความส่วนใดที่อาจเกิดผลกระทบต่อการรักษาความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ดังเช่น กรณีการเขียนข้อความใส่รหัสลับ ปกปิดวิธีดำเนินการไม่ให้เข้าใจความหมายที่แท้จริงเพื่อติดต่อซื้อขายยาเสพติด การจัดซื้ออาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน มีผลประโยชน์ที่มีขอบด้วยกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้อง หรือคุกคามทางเพศแก่บุคคลอื่น และกรณีนี้เป็นเรื่องการใช้สิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีในชั้นศาล มิใช่ลักษณะการส่งจดหมายทั่วไป ที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานเรือนจำตรวจสอบเนื้อหาหรือสั่งให้แก้ไขจดหมายหรือเอกสารดังกล่าวได้ การตรวจสอบคำฟ้องและการจัดส่งเอกสารที่ล่าช้าย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิในการต่อสู้คดี โดยมีอาจแก้ไขเยียวยาลบล้างผลที่เกิดขึ้นได้ อีกทั้งศาลปกครองเป็นหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่มีอำนาจตรวจสอบการดำเนินการในทางปกครองของเจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานทางปกครอง ซึ่งถือเป็นหลักประกันความยุติธรรมและความปลอดภัยของผู้ร้องในฐานะผู้ต้องขัง การใช้อำนาจพิจารณาเอกสารของผู้ถูกร้องทั้งสองจึงต้องยึดหลักความได้สัดส่วนระหว่างความสงบเรียบร้อยของเรือนจำกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการแทรกแซงสิทธิในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ต่อหน่วยงานของรัฐ และเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขัง โดยต้องชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์สาธารณะกับประโยชน์ของบุคคลที่ได้รับผลกระทบ

กสม. เห็นว่า การที่ผู้ถูกร้องทั้งสองไม่อนุญาตให้ผู้ร้องส่งเอกสารคำฟ้องเพิ่มเติมต่อศาลปกครองกลาง และมีคำสั่งลงโทษทางวินัยแก่ผู้ร้องทั้งสองกรณีนั้น แม้จะเป็นการอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง แต่การกระทำดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการปิดกั้นและจำกัดสิทธิในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ต่อหน่วยงานของรัฐ และเสรีภาพในการสื่อสารของผู้ต้องขัง ซึ่งอยู่ในสถานะผู้ถูกควบคุมตัวหรือภายใต้อำนาจปกครอง จึงรับฟังได้ว่าผู้ถูกร้องทั้งสองกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้ร้อง

ด้วยเหตุผลข้างต้น กสม. ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2568 จึงเห็นควรมีข้อเสนอแนะให้เรือนจำกลางบางขวางพิจารณาทบทวนให้ความเป็นธรรมต่อผู้ร้องกรณีมีคำสั่งลงโทษทางวินัย เพื่อคืนสิทธิและประโยชน์ที่ผู้ร้องควรได้รับตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง โดยไม่ต้องรอคำพิพากษาของศาล และให้กรมราชทัณฑ์พิจารณาทบทวนและแก้ไขกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการร้องทุกข์ของผู้ต้องขัง หากเป็นกรณีการสื่อสารระหว่างผู้ต้องขังกับหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะหน่วยงานที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐดังเช่น ศาล องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญให้สามารถปิดผนึก “ลับ” จดหมายหรือคำร้องทุกข์ได้ โดยคว่นการตรวจสอบเนื้อหาของเอกสารดังกล่าว

2. กสม. เข้าร่วมการประชุมประจำปี GANHRI 2025 แลกเปลี่ยนประสบการณ์และเสริมสร้างความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชนในระดับสากล

นางสาวहरषा หอมหวล เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เปิดเผยว่า เมื่อวันที่ 10 – 13 มีนาคม 2568 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) โดยนางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์ ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พร้อมด้วย นางปรีดา คงแป้น และนางสาวศยามล ไกยูรวงศ์ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เข้าร่วมการประชุมกรอบความร่วมมือเครือข่ายพันธมิตรระดับโลกว่าด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (Global Alliance of National Human Rights Institutions: GANHRI) ประจำปี 2568 หรือ GANHRI 2025 ที่สำนักงานสหประชาชาติ นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ โดยประธานคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติได้มาร่วมในพิธีเปิดการประชุมด้วย

การประชุมประจำปีของ GANHRI เป็นเวทีสำคัญที่สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจากกว่า 100 ประเทศทั่วโลกจากทุกภูมิภาคมาประชุมร่วมกันเพื่อทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเสริมสร้างศักยภาพของสมาชิกให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการหารือเกี่ยวกับสถานการณ์หรือประเด็นสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ รวมถึงบทบาทของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสถานการณ์หรือประเด็นดังกล่าว สำหรับหัวข้อการหารือในการประชุม GANHRI 2025 ได้แก่ การส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ ซึ่งที่ประชุมเห็นว่า สิทธิสตรีเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการสร้างความเป็นธรรมในสังคม และได้มีการอภิปรายถึงอุปสรรคที่ขัดขวางความเสมอภาคทางเพศ เช่น ปัญหาความรุนแรงทางเพศ (gender-based violence) คำนิยามและทัศนคติทางสังคมที่ล้าสมัย โครงสร้างปีตาธิปไตยที่ฝังรากลึก การขาดการมีส่วนร่วม

ทางการเมืองและการตัดสินใจในทุกระดับ และการขาดมาตรการเชิงนโยบายที่คำนึงถึงมิติทางเพศ เป็นต้น ทั้งนี้ ที่ประชุมได้เน้นย้ำบทบาทของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการติดตามและรายงานสถานการณ์การละเมิดสิทธิของสตรี เด็กหญิง และกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ เพื่อผลักดันให้เกิดมาตรการคุ้มครองสิทธิที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมถึงการเสนอแนะนโยบายและการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ตลอดจนการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับสิทธิของสตรีในสังคมโดยรวม

นอกจากนี้ คณะผู้แทน กสม. ยังได้เข้าร่วมกิจกรรมคู่ขนานอื่น ๆ ที่จัดขึ้นระหว่างการประชุม GANHRI 2025 อีก 3 กิจกรรม กิจกรรมแรก ได้แก่ บทบาทของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการส่งเสริมสิทธิคนพิการ โดย กสม. ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานในฐานะกลไกอิสระในการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (CRPD) รวมถึงการช่วยเหลือให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิของตนได้ในหลากหลายด้าน เช่น การเสนอแก้ไขกฎระเบียบให้คนพิการที่ย้ายที่อยู่สามารถขอรับเบี้ยความพิการได้สะดวกยิ่งขึ้น การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาการใช้แอปพลิเคชันของธนาคารสำหรับคนพิการทางการมองเห็น และการเสนอให้สายการบินจัดสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนพิการอย่างเพียงพอและเหมาะสม

กิจกรรมที่ 2 เป็นการแลกเปลี่ยนเรื่องบทบาทของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการจัดการกับกรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนข้ามพรมแดน ซึ่งประธาน กสม. ได้เป็นวิทยากรนำเสนอประสบการณ์ของ กสม. ในการตรวจสอบกรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนข้ามพรมแดน โดยยกกรณีโครงการสร้างเขื่อนพลังน้ำในแม่น้ำโขง และปัญหาฝุ่น PM 2.5 ในภาคเหนือของไทย ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและประชาชน ปัจจุบันมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนข้ามพรมแดนหรือนอกอาณาเขตเพิ่มมากขึ้นในขณะที่สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีหน้าที่และอำนาจจำกัด จึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้ภาคธุรกิจมีการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (HRDD) เพื่อให้การประกอบธุรกิจดำเนินไปอย่างมีความรับผิดชอบ โปร่งใส และคำนึงถึงสิทธิของประชาชนเป็นสำคัญ รวมทั้งต้องมีการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการแก้ไขปัญหาข้ามพรมแดน

กิจกรรมที่ 3 เป็นการเข้าร่วมประชุมคณะทำงานเกี่ยวกับสิทธิของผู้สูงอายุของ GANHRI เพื่อพิจารณาแนวทางการจัดทำอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของผู้สูงอายุในกรอบสหประชาชาติ โดยที่ประชุมเห็นว่าควรมีการสนับสนุนร่างข้อมติที่เสนอให้คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Human Rights Council: HRC) ตั้งคณะทำงานระหว่างรัฐบาล เพื่อจัดทำร่างอนุสัญญาระหว่างประเทศที่มีข้อผูกพันในด้านสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุโดยมีกระบวนการหารือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งประธาน กสม. ได้กล่าวสนับสนุนร่างข้อมติเรื่องสิทธิผู้สูงอายุเนื่องจากเห็นว่าแนวทางนี้เป็นก้าวสำคัญในการผลักดันอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิผู้สูงอายุ โดยจะได้ประสานกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนร่างข้อมตินี้ต่อไป

นอกจากการประชุมต่าง ๆ ข้างต้นแล้ว คณะผู้แทน กสม. ยังได้พบหารือกับผู้แทนองค์กรสิทธิมนุษยชนต่างประเทศ เพื่อขยายความร่วมมือด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ได้แก่ การหารือกับ Ms. Nicole Hogg เลขาธิการสมาคมป้องกันการทรมาน (Association for Prevention of Torture: APT) เพื่อหารือเกี่ยวกับการเสริมสร้างศักยภาพด้านการป้องกันการทรมาน และการพัฒนากลไกป้องกันการทรมานระดับชาติ และการหารือกับ Ms. Nada Al Nashif รองข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ซึ่งรวมถึงความก้าวหน้าของกฎหมายสมรสเท่าเทียม การเข้าเป็นภาคีสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลจากการถูกบังคับให้สูญหาย กรณีชาวอุยกูร์และสถานการณ์ผู้แสวงหาที่พักพิง ตลอดจนผลกระทบจากงบประมาณที่ลดลงขององค์กรต่างประเทศในการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน

การประชุมครั้งนี้เป็นโอกาสสำคัญที่ กสม. ในฐานะสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่ได้รับการรับรองสถานะ A จาก GANHRI ได้แสดงบทบาทเชิงรุกในเวทีสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ โดย กสม. ยังคงจุดยืนในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นอิสระ โปร่งใส และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อพัฒนาแนวทางการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
20 มีนาคม 2568